

Дещо нове про Шерлока Холмса

Сін'їті ХОСІ

– Ви, як завжди, вчасно, Уотсоне! – мовив Холмс безбарвним голосом, коли я знічев'я завітав до нього в контору. Замість привітання я поцікавився:

– Чого це ви такі похмурі?

– Та бачите, мої фінансові справи останнім часом дещо погіршилися. До речі, не позичите дещицю, якщо маєте?

Я скрушно махну рукою:

– Де там! У самого вітер у кишенях. Та й не звик я з'являтися сюди при грошах. От коли їх нема, зазирнути до вас – найкращий рятунок від нудьги. І сьогоднішні відвідини – не виняток. От тобі й маєш! Вам, здається, зрадила ваша славетна логіка!

– Що за... – згукнув був Холмс, але урвав і тільки глибше вгруз у крісло, похнюплено й відчайдушно запалахкотівши люлькою. Вигляд він при цьому мав досить кумедний. Незле б зробити про нього комікс. Видавництво “Шпинат”, гадаю, не відмовилося б.

За дверима почулися кроки. Холмс підхопився на рівні й, не випускаючи люльки з рота, жваво відзначив:

– Ага, пахне грубою рибою! Певен, що не помиляюсь!

– Звідки така певність?

– Кроки то наближаються до дверей, то віддаляються. Отже, відвідувач вагається: ввійти, чи ні. Та й хода виказує, що в нього катма грошей. Бо в кого гаманець повний, той ступає поважно. Не те, що наш нерішучий гість.

– Справді, міркування цілком логічні. Але якщо відвідувач без грошей, яка ж це “груба риба”?

– Не сумнівайтесь, Уотсоне! Багатії скнаристі. І не полюбляють розлучатися з грішми. А в злидаря слабинка: в нього тільки й думки, що про гроші, він прагне легкої наживи. Граючи на цьому, можна робити з ним, що заманеться.

– Слушно. Ваша логіка бездоганна, як завжди!

– Я сам займаюся ввідвідувачем. А ви, будь ласка, втримайтеся від зайвих зауважень. Ось і він!

У двері постукали, й на порозі постав молодик – у ньому відразу вгадувався зубожілий аристократ. Атож, логіка Холмса справді бездоганна! Гість нерішуче почав:

– Чи тут контора славетного містера Шерлока Холмса?

– Ви не помилились. Холмс – це я. Проте мою славетність нехай оцінять прийдешні покоління.

– У мене до вас прохання...

– Будь ласка! Я саме вільний. І ладен віддатися важкій задачі й прислужитися вам.

– Не знаю, як почати... Я – Джон Клей, останній нащадок шляхетного роду. Але я... захряс у боргах. І не знаю, як уберегти свої добре ім'я. Тож вирішив удатися до людини такого виняткового розуму...

Як сумно було чути таке! Холмс позирнув на мене й незворушно відповів:

– Зараз важко не тільки вам. Певно, в цьому винний уряд. Але я вам співчуваю. Бо розумію, як це нестерпно.

– Благаю вас, благаю, порадьте, що робити?!

Холмс усміхнувся й сказав відверто:

– Вам лишається одне: вкрати гроші!

– Що? Вкрати? А власне, чому б і ні? Якби я був простого роду, міг би найнятися, скажімо, в Тауер прибиральником. Але аристократу не личить ховатися в тінь! От тільки... Хіба ж я тямлю в злочійському ремеслі!

– Пусте! Покладіться на мене.

– Дякую вам, містере Холмс! Вдаючися до вас по допомогу, я відчуваю себе в цілковитій безпеці.

– От і чудово! Зараз я викладу вам усе докладно. Мій мозок зберігає безліч способів здійснити злочин. Проте я ділова людина. За пораду належить винагорода.

– Винагорода...

– Атож. Якщо не маєте грошей, можу порадити непогану позичкову касу. Її власника звать Уїлсон. Можете сходити хоч зараз.

– І яка винагорода?

– Це залежить від оригінальності злочину. Такі правила! А оригінальність я гарантую.

– Що ж, до скорого побачення!

Зубожілий аристократ Клей пішов дещо підбадьорений. Зовні він не скидався на злидаря, якому нічого заставити. І справді, невдовзі перед нами знову постав наш відвідувач.

– Я таки дещо роздобув, хоч і небагато, – заговорив він. – Цей ваш Уїлсон – досить похмура особа. Сподіваюся, цього вистачить?

Клей дістав із кишені сто фунтів.

– Гадаю, що так. Отже, йдеться про позичкову касу, де ви щойно побували.

– Цього рудого чоловічка?

– Саме так.

– То мені що, його пограбувати?

– Не кваптеся! Ви маєте справу з Холмсом! Мій гонорар за пораду занадто високий для таких невибагливих прийомів. Насамперед помістіть у газеті оголошення: “Спілка рудих. Відкрито вакансію. Висока винагорода”.

– Яка ще “Спілка рудих”?

– Пояснення – потім. З Уїлсоном ви вже познайомились. Покажіть йому оголошення й порадьте не прогавити нагоди. Запропонуйте свої послуги як заступника на час його відсутності. Якщо ж його руда чуприна – перука, запропонуйте найновіший засіб проти облисіння. В будь-якому випадку вдасться відволікти його днів на десять. Домовтеся заздалегідь з кимось із приятелів щодо приміщення.

Клей аж у долоні сплеснув від захвату:

– Так-так, розумію! За його відсутності можна хазяйнувати в касі скільки хочеш. Що ж, містере Холмс, задум справді чудовий. Сто фунтів – чималі грошики, але вони воздадуться сторицею. Чим швидше обертаються гроші, тим краще. Тож мерщій до діла!

Енергійно підвівшись, Клей рушив до дверей, але Холмс зупинив його:

– Стривайте-но! Якщо ладні викласти ще деяку суму, то в мене є дотепніший задум.

– От як? – затримався Клей.

– А втім, не наполягаю. Ми з Уотсоном цілком спроможні здійснити його й самі. Чи не так? – Холмс несподівано обернувся до мене. Я підхопив його гру:

– Атож! Я й сам оце міркував, як би трохи розвіятися!

– У що ж обійдеться ваш незвичайний задум? – Клей невпевнено сягнув до кишені.

Холмс, упевнившись, що з клієнта можна витягти щось іще, відповів:

– Двісті фунтів.

Клей на мить завагався, але дістав гроші.

– От і чудово! Чим більші капіталовкладення, тим вищий прибуток! Якщо це правило викликає у вас сумнів, могу познайомити вас з таким собі Кейнсом... – Холмс миттю сховав усі триста фунтів до внутрішньої кишені.

– Ні, лекції з економіки залишмо до кращих часів. Отже, ваш план? – Клей явно непокоївся.

– Не хвилюйтеся, зараз усе поясню. Повернімося до нашої позичкової каси. Задня стіна будинку прилягає до Міського й приміського банку. Підкоп із сутерену позичкової каси приведе просто до підземного сховища банку. Гадаю, вам відомо, містере Клей, де більше грошей – у позичковій касі чи в банку.

– Ото ну! Ви просто чарівник, містере Холмс! Ваш задум вартий кожного пенса з тих двохсот фунтів, що я за нього виклав. Хутчій до роботи!..

Зраділий Клей зірвався з місця, та враз зупинився: в нього зродився якийсь сумнів:

– Стривайте, але ж при підкопі буде ціла гора землі. А де її подіти?

Холмс здивовано звів очі:

– Оце питаннячко!

– Перепрошую, але, схоже, вам доведеться повернути мої двісті фунтів.

– Та не кваптеся!.. Ви чули про чоловіка на ймення Едмон Дантес? Ув'язнений у підземеллі, він щодня, потай від наглядачів, копав підземний хід. І врешті-решт докопався до камери старого сусіди. Потім йому вдалося видобутися на волю, й він зажив слави як граф Монте-Крісто. Прочитайте, як він діяв, і зробіть так само.

Я зовсім розгубився, але Холмс, схоже, ніколи не втрачав самовладання. Ото голова! Клей повеселішав:

– Щиро вдячний за пораду, містере Холмс. Тепер честь мого стародавнього роду врятовано!

Він рушив до дверей, але Холмс знову окликнув його:

– Містере Клей, я б радив вам продовжити розмову. Чи не маєте ще три сотні? Мені сьйнув просто фантастичний задум.

– Ні, мені досить і того, що ви запропонували.

– Що ж... А все ж радив би ризикнути...

– Дякую, але мушу відмовитись.

Клей вийшов. Холмс провів його поглядом і цмокнув язиком:

– От негідник! Пожалів триста фунтів!

– Ет, не побивайтеся! Адже триста фунтів усе-таки маємо!

– Воно так, але груба риба, як оця, трапляється не щодня. А знаєте, треба провчити його за скнарість. Триста фунтів мусять дістатися нам.

Я простяг руку до Холмса, що палав благородним гнівом:

– До речі, мало не забув. Не хочете поділитися?

– Поділитися? Справді, адже треба, щоб ви мовчали. На жаль, багато не можу запропонувати... – Холмс простягнув мені сто фунтів.

Через кілька днів я знову завітав до Холмса.

– А-а, Уотсон! Я саме збираюсь іти. Неабияка дичина, скажу я вам!

– Я просто гублюся, Холмсе! І на кого ви полюєте цього разу?

– Той самий Клей, зубожілий аристократ, що пошкодував три сотні. Я цього не подарую!

– Не заздрю йому!

– Не слід співчувати злу. Коли такому, як він, потрапляють до рук гроші, іншим їх уже не бачити. Вдячності від нього не діждешся. Але не гаймо часу! – поквапив мене Холмс.

Я відчував, наскільки переважає мій друг інших силою розуму й нетерпимістю до зла. Він зв'язався з поліцією й службовцями банку, і ось ми зачалися в підземному сховищі.

– Намагайтеся не шуміти. Гадаю, чекати вже недовго.

– Ви ніби все знаєте заздалегідь! – докинув управитель банку Мерівезер, помітно занепокоєний.

– А все у дедуктивному методі міркування!

Раптом підвальну темряву розітнув спалах. У стіні відвалився камінь, і з'явився чоловік.

– Це він! Іменем закону...

Чоловікові – а то був Клей – вистачило одного погляду, аби зрозуміти: його задум провалився.

– То ти мене обдурив!

– Стій, ані руш! – гримнув інспектор. Клей, втрачаючи залишки аристократичного лоску, аж завив:

– Підступна бестія!

І спрямував на Холмса пістолет. Та порух мого друга виявився на мить швидшим. Клей отримав кулю разом зі словами Холмса: “Негідник лишається негідником до останнього подиху”. І впав мертвий.

– Містере Холмс, вас не поранено? – Інспектор і Мерівезер кинулися до нього.

– Пусте! – Мій друг гордовито випнув груди. – Шерлока Холмса не так легко здолати!

Ми вислухали холмсові детальні пояснення. Клей нічого не міг заперечити, а інші цього й не прагнули.

– Що більше вас слухаю, то більше впевнююся, що той Клей – просто геній зла! – Інспектор не на жарт розхвилювався. Він не мав і тіні сумніву: розгадати подібний злочин під силу лише Шерлокові Холмсу. За інспектором озвався і Мерівезер:

– Якщо хтось і геній, то це містер Холмс! Тільки завдяки вам наш банк чудом уникнув лиха. Не знаю, як і дякувати...

– Гадаю, трьохсот фунтів вистачить!

З легким серцем поверталися ми до холмсової контори.

– Який ви розумник, Холмсе! – похвалив я друга, простягаючи долоню. Помітивши мій порух, Холмс уклав у неї сто фунтів.

– От і все, Уотсоне. Вам лишилося тільки написати про це гарне оповідання.

– Згода. Але я, як і ви, ділова людина. Щоб описати все, як годиться, не завадили б іще сто фунтів. Адже доведеться стільки переробляти, та ще й у найголовнішому! А це виснажлива розумова праця.

– Що ж, нема ради! Тільки напишіть як слід!

– Можете не турбуватись!

Отак я заробив двісті фунтів лише за день.

Хіба ж міг я написати про Холмса погано! Адже ми з ним – випробувані друзі. Та й для мене, підданого її величності, було б непростим виносити на загальний розгляд сторінки літопису Британської імперії, яких слід соромитися: це могло б навіть похитнути підвалини панування над колоніями! Отож, перехилию чарку, й за перо! Здається, й непогана назва є: “Спілка рудих”!